

ОБЛІКОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВА

В умовах сьогодення актуальним є здійснення діяльності в умовах зовнішньоекономічних відносин. Оскільки в цьому разі необхідно враховувати вимоги чинного законодавства щонайменше двох країн, то питання обліку зовнішньоекономічних операцій завжди знаходились під пильною увагою як практиків, так і науковців.

Згідно з Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» зовнішньоекономічна діяльність (ЗЕД) – це діяльність суб'єктів господарської діяльності України та іноземних суб'єктів господарської діяльності, а також діяльність державних замовників з оборонного замовлення у випадках, визначених законами України, побудована на взаємовідносинах між ними, що має місце як на території України, так і за її межами.

Необхідно виділити наступні ознаки зовнішньоекономічної діяльності:

- за своєю сутністю вона є господарською діяльністю, тобто діяльністю суб'єктів господарювання у сфері суспільного виробництва, спрямованою на виготовлення та реалізацію продукції, виконання робіт чи надання послуг вартісного характеру, що мають цінову визначеність;
- ця діяльність побудована на відносинах між суб'єктами господарювання, що перебувають під юрисдикцією різних держав;
- вона може здійснюватися як на території України, так і за її межами, як з перетином митного кордону України, такі без такого перетину.

Усі зовнішньоекономічні операції для облікових цілей поділяються на:

- експортно-імпорتنі операції з обліку товарів та послуг;
- облікові операції щодо руху капіталу.

Основу зовнішньоекономічної діяльності складають експортно-імпорتنі операції. Специфіка обліку операцій ЗЕД обумовлена наступним: розрахунки, платежі з іноземними контрагентами та митними органами здійснюються в національній та іноземній валюті; контрагентами (покупцями, постачальниками, підрядниками, замовниками тощо) виступають вітчизняні й іноземні фірми; майно, ТМЦ знаходяться в дорозі, складаються і зберігаються на території різних держав; витрати, пов'язані із зовнішньоторговельними операціями здійснюються як у межах України, так і на території іноземних держав, з урахуванням їх розподілу між контрагентами відповідно до умов поставки системи Інкотермс.

Система обліково-аналітичного забезпечення господарської діяльності підприємств агропромислового бізнесу є невід'ємним елементом ефективного управління, оскільки вона включає виявлення, реєстрацію, узагальнення, збереження та передачу інформації за всіма напрямками взаємовідносин підприємства, а також кількісно-якісну оцінку й аналіз усіх господарських операцій і, зокрема, операцій у сфері зовнішньоекономічної діяльності.

Метою облікової роботи у сфері зовнішньоекономічної діяльності та результатом досконалого вивчення та використання на практиці правових основ її здійснення у сфері агропромислового бізнесу нашої держави є: відображення в бухгалтерському обліку валютних операцій у валюті їх здійснення і паралельно у валюті звітності за курсом НБУ на дату здійснення операції; своєчасне надання адміністрації, податковим і статистичним органам інформації про товарорух, ефективність його використання, про доходи, витрати, фінансові результати, обов'язкові відрахування і платежі; забезпечення своєчасних і правильних розрахунків із зовнішньо торговельних операцій; досягнення максимальних прибутків підприємств.

Початок формування інформації про зовнішньоекономічні операції відбувається у первинних документах. Підставою для обліку імпортно-експортних операцій є договірні, супроводжувальні, дозвільні, митні, страхові, розрахунково-платіжні та претензійні документи. Для здійснення зовнішньоекономічних операцій необхідно укласти договір (контракт) з іноземним контрагентом, що заключається в результаті домовленостей. Від умов зазначених у контракті залежить ведення бухгалтерського обліку. Поставка то вару з однієї країни в іншу пов'язана з витратами, ризиком і здійсненням ряду технічних та адміністративних функцій. Ці питання торгівлі партнери погоджують в зовнішньоекономічному контракті шляхом застосування "базисних умов" Інкотермсу, що зводять до мінімуму непорозуміння та спори по відношенню до таких трьох аспектів угоди: хто, від якого і до якого пункту доставки здійснює поставку то вару та несе витрати, відповідає за можливі ризики, в який момент поставки ризик втрати товару переходить від продавця до покупця; хто здійснює митне оформлення

(митну чистку) товару". На основі укладених контрактів чи угод відбувається безпосередньо виконання умов договірних документів. Підприємство здійснює передоплату та післяплату. При чому ними можуть виступати як перерахування коштів так і рух товару, продукції (робіт, послуг). Для належного відображення таких операцій в обліку на підприємстві повинен бути розроблений Робочий план рахунків, один з можливих варіантів якого наведено в таблиці 1.

Таблиця 1

Рахунки бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій

<i>Синтетичні рахунки (рахунки першого порядку)</i>		<i>Субрахунки (рахунки другого порядку)</i>	
<i>Код</i>	<i>Назва</i>	<i>Код</i>	<i>Назва</i>
29	Товари за експортно-імпортними операціями	291	Товари відвантажені (експортовані)
		292	Товари придбані (імпортовані)
		293	Товари відвантажені (експортовані без вивезення)
		294	Товари придбані (імпортовані без ввезення)
36	Розрахунки з покупцями та замовниками	362	Розрахунки з іноземними покупцями
37	Розрахунки з різними дебіторами	3712	Розрахунки за виданими авансами в іноземній валюті
		3742	Розрахунки за претензіями в іноземній валюті
		3772	Розрахунки з іншими дебіторами в іноземній валюті
63	Розрахунки з постачальниками та підрядниками	632	Розрахунки з іноземними постачальниками
64	Розрахунки за податками й платежами	6411	Розрахунки за податком на додану вартість
		6412	Розрахунки за акцизним податком
		6421	Розрахунки за митом
68	Розрахунки за іншими операціями	6812	Розрахунки за авансами одержаними в іноземній валюті
		6852	Розрахунки з іншими кредиторами в іноземній валюті
70	Доходи від реалізації	7012	Дохід від реалізації експортної готової продукції
		7022	Дохід від реалізації експортних товарів
		7032	Дохід від реалізації експортних робіт і послуг
71	Інший операційний дохід	714	Дохід від операційної курсової різниці
74	Інші доходи	744	Дохід від не операційної курсової різниці
79	Фінансові результати	7912	Фінансовий результат від експортних операцій
90	Собівартість реалізації	9011	Собівартість реалізованої експортної готової продукції
		9022	Собівартість реалізованих експортних товарів
		9032	Собівартість реалізованих експортних робіт і послуг
93	Витрати на збут	932	Експортні витрати на збут
94	Інші витрати операційної діяльності	945	Втрати від операційної курсової різниці
97	Інші витрати	974	Втрати від не операційних курсових різниць
06	Гарантії та забезпечення отримані	063	Митна вартість імпортованих товарів
		064	Облікова вартість імпортованих товарів

Потрібно зауважити, що розробка Робочого плану рахунків може здійснюватися за: видами іноземної валюти; географічним розташуванням контрагента; видом обраної формули Інкотермс відповідно до моменту передачі ризиків та зобов'язань; видами експортованого чи імпортованого товару; видами монетарної статті; іншими ознаками.

Організаційно-технічний етап облікового забезпечення здійснення ЗЕД передбачає виокремлення інформації щодо: переліку використовуваних первинних документів за їх видами; обраної групи базисних умов поставок відповідно до правил Інкотермс; застосовуваної форми ведення обліку (перевага надається автоматизованій); переліку рахунків Робочого плану рахунків, що формується з врахуванням використовуваних видів іноземної валюти; географічного розташування контрагента; виду обраної формули Інкотермс відповідно до моменту передачі ризиків та зобов'язань; видів експортованого чи імпортованого товару; виду монетарної статті; інших ознак. Методична ж складова передбачає розкриття інформації щодо: первісної оцінки та облікової одиниці товарів, порядку проведення переоцінки, обліку ТЗВ, визнання та оцінки іноземної валюти, порядку формування вартості експортної продукції.

Слід також наголосити, що подальші дослідження з даної тематики потрібно проводити періодично, в зв'язку зі зміною законодавства з питань здійснення та ведення обліку ЗЕД.